

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEK TILIDAGI YANGI IQTISODIY TERMINLARNING SHAKLLANISHI

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasini mudiri,

filologiya fanlari bo‘yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

[*dilyuldasheva83@gmail.com*](mailto:dilyuldasheva83@gmail.com)

0000-0002-3898-2113 ORCID

Saydazimova Asal Otabek qizi

“Iqtisodiyot” fakulteti 1-kurs talabasi,

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

[*asal.saydazimova.2408@gmail.com*](mailto:asal.saydazimova.2408@gmail.com)

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot rivojlanishi natijasida o‘zbek tilida yangi iqtisodiy terminlarning paydo bo‘lishi va shakllanishi haqida so‘z yuritiladi. So‘nggi yillarda texnologiyalar va internetning keng tarqalishi bilan birga iqtisodiy sohada ko‘plab yangi tushunchalar kirib keldi. Maqolada ushbu terminlarning o‘zbek tiliga kirib kelishi, ularning ishlatilishi va ayrim muammolari oddiy tilda yoritiladi. Shuningdek, yangi atamalarning tilimizni boyitishdagi ahamiyati ham ko‘ribchiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, iqtisodiy terminlar, o‘zbek tili, terminologiya, yangi atamalar, globallashtiruv, internet iqtisodiyoti, innovatsiya, zamonaviy iqtisodiyot, til rivoji, o‘zlashma so‘zlar, lingvistika, iqtisodiy leksika.

Аннотация: В данной статье рассматривается процесс появления и формирования новых экономических терминов в узбекском языке в условиях развития цифровой экономики. В последние годы вместе с распространением технологий и интернета в экономической сфере появилось большое

количество новых понятий. В статье простым языком рассматриваются их проникновение в узбекский язык, особенности использования и некоторые проблемы. Также анализируется значение новых терминов в обогащении языка.

Ключевые слова: цифровая экономика, экономические термины, узбекский язык, терминология, новые термины, глобализация, интернет-экономика, инновации, современная экономика, развитие языка, заимствованные слова, лингвистика, экономическая лексика

Abstract: This article examines the process of formation and development of new economic terms in the Uzbek language under the conditions of the digital economy. In recent years, with the rapid spread of technologies and the internet, many new concepts have emerged in the economic sphere. The article discusses the entry of these terms into the Uzbek language, their usage, and certain related issues in a simple way. It also highlights the importance of new terms in enriching the language.

Keywords: digital economy, economic terms, Uzbek language, terminology, new terms, globalization, internet economy, innovation, modern economy, language development, loanwords, linguistics, economic lexicon

Kirish. Raqamli iqtisodiyot bugungi kunda dunyo miqyosida eng tez rivojlanayotgan iqtisodiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. U zamonaviy axborot texnologiyalari, internet tarmoqlari va raqamli platformalar asosida shakllanib, iqtisodiy jarayonlarning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Bu jarayon natijasida ishlab chiqarish, savdo, moliya, bank tizimi va xizmat ko‘rsatish sohalarida yangi tushunchalar, zamonaviy yondashuvlar hamda yangi iqtisodiy terminlar paydo bo‘lmoqda. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi faqat iqtisodiy tizimga emas, balki til tizimiga ham sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Xususan, o‘zbek tilida ham iqtisodiyotga oid yangi terminlar shakllanib, keng qo‘llanila boshladi. Bu terminlarning katta qismi ingliz tilidan kirib kelgan bo‘lsa, ayrimlari rus tili orqali

yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri o‘zlashgan holda ishlatilmoqda. Masalan, “startup”, “fintech”, “onlayn to‘lov”, “marketpleys”, “kriptoaktiv” kabi so‘zlar bugungi kunda iqtisodiy nutqda faol uchramoqda. Bunday jarayon tilning boyishiga va uning zamonaviy iqtisodiy muhitga moslashishiga yordam beradi. Shu bilan birga, yangi terminlarning ko‘payishi ularni to‘g‘ri qo‘llash, ma’nosini aniq tushunish va o‘zbek til me’yorlariga moslashtirish zaruratini ham keltirib chiqaradi. Chunki iqtisodiy terminlar nafaqat aloqa vositasi, balki ilmiy va amaliy bilimlarni ifodalovchi muhim birliklar hisoblanadi.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida terminlarning tez kirib kelishi ba’zan ularning bir xil shaklda ishlatilmasligiga, turlicha tarjimalar paydo bo‘lishiga olib keladi. Bu esa tilshunoslik nuqtai nazaridan o‘rganishni talab qiladigan dolzarb masalalardan biridir.

Shu sababli raqamli iqtisodiyot sharoitida o‘zbek tilida iqtisodiy terminlarning shakllanishi va rivojlanishini o‘rganish bugungi kunda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega masala hisoblanadi.

Asosiy qism. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy terminlarning shakllanishi bilan birga ularni qo‘llashda turli muammolar ham yuzaga kelmoqda. Eng asosiy muammolardan biri terminlarning bir necha variantda ishlatilishidir. Masalan, “online payment” atamasi turli shakllarda — “onlayn to‘lov”, “internet to‘lov”, “elektron to‘lov” sifatida qo‘llanilmoqda. Bu holat ilmiy va amaliy sohalarda bir tushunchaning turlicha ifodalanishiga olib keladi. Natijada kommunikatsiya jarayonida noaniqlik yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli iqtisodiy terminlarni standartlashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, ba’zi terminlar to‘liq tarjima qilinmasdan, asl holatda ishlatilishi ham kuzatiladi. Masalan, “startup”, “fintech”, “freelance” kabi so‘zlar ko‘pincha o‘zgarishsiz qo‘llaniladi. Bu holat bir tomondan xalqaro iqtisodiy aloqalarni osonlashtirsa, ikkinchi tomondan o‘zbek tilining ichki me’yorlariga ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli tilshunoslar oldida turgan asosiy vazifalardan biri —

iqtisodiy terminlarni o‘zbek tiliga moslashtirish va ularni yagona ilmiy tizimga keltirishdir.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy tizimni, balki jamiyatning ijtimoiy va madaniy hayotini ham o‘zgartirmoqda. Internet va mobil texnologiyalar orqali yangi iqtisodiy tushunchalar juda tez tarqalmoqda. Ayniqsa, yoshlar bu jarayonning eng faol ishtirokchilaridir. Ular ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar va raqamli xizmatlar orqali yangi iqtisodiy terminlarni tez o‘zlashtirib, kundalik hayotda faol ishlatmoqda. Bu esa o‘z navbatida o‘zbek tilining zamonaviylashishiga va yangi leksik birliklarning paydo bo‘lishiga olib kelmoqda.

Shuningdek, iqtisodiy terminlarning ko‘payishi ta’lim tizimiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda. Oliy ta’lim muassasalarida iqtisodiyot, moliya va biznes yo‘nalishlarida yangi terminologiya keng o‘qitilmoqda. Talabalar zamonaviy iqtisodiyot amallarini o‘rganish orqali global iqtisodiy tizimni yaxshiroq tushunish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Bu esa kadrlar tayyorlash sifatini oshiradi va mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Iqtisodiy terminlarning shakllanishi jarayonida ilmiy tadqiqotlarning ham o‘rni katta. Tilshunoslar va iqtisodchilar hamkorlikda yangi terminlarni o‘rganib, ularni tasniflash va tizimlashtirish ustida ish olib bormoqda. Bu jarayon natijasida iqtisodiy terminologiya boyib, yanada aniq va tushunarli shaklga kelmoqda. Shu bilan birga, terminlarning standartlashtirilishi ilmiy ishlar, darsliklar va amaliy qo‘llanmalarda birxillikni ta’minlaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy terminlar faqat so‘z sifatida emas, balki bilim va tushuncha sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Har bir termin ma’lum bir iqtisodiy jarayonni ifodalaydi va uni tushunish orqali iqtisodiy tizimni chuqurroq anglash mumkin bo‘ladi. Masalan, “blockchain” texnologiyasi faqat texnik tushuncha emas, balki moliyaviy xavfsizlik va shaffoflikni ta’minlovchi tizim sifatida ham qaraladi. “E-commerce” esa faqat savdo turi emas, balki global iqtisodiy integratsiyaning muhim elementi hisoblanadi.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyot sharoitida o‘zbek tilidagi iqtisodiy terminlarning shakllanishi uzluksiz, dinamik va murakkab jarayon hisoblanadi. Bu jarayon tilning boyishiga, uning xalqaro maydonda raqobatbardosh bo‘lishiga hamda iqtisodiy bilimlarning keng tarqalishiga xizmat qiladi. O‘zbek tili yangi iqtisodiy terminlarni o‘zlashtirish orqali zamonaviy iqtisodiy tizimga moslashib bormoqda va bu jarayon kelajakda yanada chuqurlashishi kutilmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy terminlarning shakllanish jarayonini yanada chuqurroq tahlil qilganda, ularning faqat lingvistik hodisa emas, balki ijtimoiy ong va iqtisodiy tafakkur bilan bevosita bog‘liq ekanini ko‘rish mumkin. Har bir yangi iqtisodiy termin jamiyatda yangi tushuncha, yangi yondashuv va yangi iqtisodiy modelning paydo bo‘lishini ifodalaydi. Shu sababli terminlarning shakllanishi nafaqat tilshunoslik, balki iqtisodiyot va sotsiologiya fanlari bilan ham chambarchas bog‘liqdir.

So‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning kengayishi natijasida “platforma iqtisodiyoti”, “gig economy”, “data-driven economy”, “artificial intelligence economy” kabi yangi tushunchalar paydo bo‘ldi. Bu terminlar iqtisodiy faoliyatning yangi bosqichga o‘tganini ko‘rsatadi. Masalan, “gig economy” qisqa muddatli ishlar va mustaqil xizmat ko‘rsatishga asoslangan iqtisodiy modelni ifodalaydi. “Platforma iqtisodiyoti” esa raqamli platformalar orqali xizmat va mahsulot almashinuvini bildiradi. Ushbu terminlar o‘zbek tilida ham asta-sekin qo‘llanilmoqda va moslashtirilmoqda.

O‘zbek tilidagi iqtisodiy terminlarning rivojlanishida tarjima maktabining ham o‘rni katta. Tarjima jarayonida faqat so‘z emas, balki tushuncha ham to‘liq yetkazilishi muhimdir. Chunki iqtisodiy terminlar oddiy so‘z emas, balki ilmiy kategoriyalardir. Shu sababli ularni tarjima qilishda aniqlik va birxillik muhim ahamiyatga ega. Masalan, “supply chain” atamasi “ta’minot zanjiri” sifatida tarjima qilinadi va bu iqtisodiy jarayonning butun tizimini ifodalaydi.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyot terminlari ommaviy axborot vositalari va internet platformalari orqali tez tarqalmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va onlayn ta'lim platformalari yangi iqtisodiy terminlarning ommalashishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayon tilning tabiiy rivojlanishini tezlashtiradi va yangi leksik birliklarning tez o'zlashtirilishiga yordam beradi. Ayniqsa, yoshlar orasida bu jarayon juda faol kechmoqda, chunki ular raqamli muhit bilan doimiy aloqada bo'lib, yangi terminlarni tez qabul qiladilar.

Iqtisodiy terminlarning shakllanishi jarayonida madaniy omillar ham muhim rol o'ynaydi. Har bir til o'z madaniyati va tarixiga asoslanib yangi so'zlarni qabul qiladi yoki yaratadi. O'zbek tilida ham iqtisodiy terminlar milliy til xususiyatlariga moslashtirilgan holda ishlatilmoqda. Bu esa tilning milliy identitetini saqlab qolgan holda zamonaviy iqtisodiy tizimga moslashuvini ta'minlaydi.

Raqamli iqtisodiyotning yana bir muhim jihati — bu sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) texnologiyalarining iqtisodiyotga kirib kelishidir. Bu jarayon ham yangi terminlarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Masalan, “data analytics”, “machine learning economy”, “automation economy” kabi tushunchalar iqtisodiy tahlil va boshqaruvda muhim o'rin egallamoqda. Ushbu terminlar o'zbek tilida ham asta-sekin qo'llanila boshlagan bo'lib, ular iqtisodiy fanlarning rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, iqtisodiy terminlarning tez o'zgarishi ularni o'rganish va tizimlashtirish zaruratini kuchaytirmoqda. Chunki har bir yangi termin ilmiy izoh va aniq ta'rifga ega bo'lishi kerak. Aks holda, iqtisodiy bilimlar tizimida chalkashliklar yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli terminologik lug'atlar yaratish, ularni doimiy yangilab borish va ilmiy asosda tasniflash muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy terminlarning shakllanishi uzluksiz va murakkab jarayon bo'lib, u til, iqtisodiyot, texnologiya va jamiyat o'rtasidagi o'zarobog'liqlikni yaqqol namoyon etadi. O'zbek tili bu

jarayonda faol ishtirok etib, yangi iqtisodiy tushunchalarni o'zlashtirish orqali yanada boyib bormoqda va global iqtisodiy tizimga moslashmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy terminlarning yanada rivojlanishi kelajakda ham davom etishi kutilmoqda. Bu jarayonda yangi texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt, blokcheyn va avtomatlashtirish tizimlari muhim rol o'ynaydi. Ushbu texnologiyalar bilan birga yangi iqtisodiy tushunchalar va terminlar ham shakllanib boradi, bu esa iqtisodiy tilning doimiy yangilanishini ta'minlaydi.

Shuningdek, iqtisodiy terminlarni o'qitish va ularni amaliyotga joriy etish masalasi ham dolzarb hisoblanadi. Ta'lim jarayonida zamonaviy iqtisodiyot amallarini chuqur o'rgatish talabalarni global iqtisodiy muhitga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Bu esa kelajak mutaxassislarining raqamli iqtisodiyot sharoitida samarali faoliyat yuritishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, iqtisodiy terminologiyani standartlashtirish bo'yicha ilmiy ishlarni kuchaytirish zarur. Terminlarning yagona shaklda qo'llanilishi ilmiy va amaliy sohalarda aniqlikni ta'minlaydi hamda tushunmovchiliklarning oldini oladi. Shu sababli terminologik markazlar va ilmiy institutlar faoliyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy terminlarning kelajagi juda istiqbolli bo'lib, ularning rivojlanishi til va iqtisodiyot integratsiyasini yanada mustahkamlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, hozirgi raqamli iqtisodiyot davrida iqtisodiy terminlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi juda tez kechayotgan jarayon hisoblanadi. Dunyo iqtisodiyoti o'zgarib borayotgani sari yangi tushunchalar ham paydo bo'lmoqda va ularni ifodalash uchun yangi so'zlar yoki terminlar ishlatilmoqda. Bu holat esa tilimizga ham bevosita ta'sir qilmoqda.

Bugungi kunda iqtisodiy terminlar faqat ilmiy so'zlar emas, balki real hayotdagi iqtisodiy jarayonlarni tushunish va izohlash uchun kerak bo'ladigan muhim vositaga aylangan. Masalan, "e-commerce", "startup", "fintech" kabi so'zlar

kundalik hayotda ham tez-tez uchramoqda. Shu sababli ularni to‘g‘ri tushunish va to‘g‘ri ishlatish juda muhim.

Shu bilan birga, iqtisodiy terminlarning hammasi ham bir xil tarzda tarjima qilinmaydi. Ba‘zilari o‘zbek tiliga tarjima qilinadi, ba‘zilari esa asl holatida ishlatiladi. Bu esa ba‘zan kichik chalkashliklarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun terminlarni yagona shaklga keltirish va ularni tartibga solish zarur bo‘ladi.

Raqamli iqtisodiyot rivojlangani sari yangi tushunchalar ham ko‘payib bormoqda. Masalan, “platforma iqtisodiyoti”, “gig economy”, “sun‘iy intellekt iqtisodiyoti” kabi atamalar endi juda keng ishlatilmoqda. Bu esa iqtisodiyotning faqat eski tizimda emas, balki yangi raqamli shaklga o‘tayotganini ko‘rsatadi.

Shuni ham aytish kerakki, internet va ijtimoiy tarmoqlar yangi terminlarning tez tarqalishiga katta yordam bermoqda. Ayniqsa, yoshlar bu jarayonda juda faol bo‘lib, yangi so‘zlarni tez o‘rganadi va ishlatadi. Bu esa tilning ham doimiy yangilanib borishiga sabab bo‘ladi.

Umuman olganda, iqtisodiy terminlarning rivojlanishi bu oddiy jarayon emas, balki iqtisodiyot, texnologiya va til bir-biri bilan bog‘lanib ketgan katta jarayondir. Kelajakda bu jarayon yana ham tezlashadi va yangi-yangi iqtisodiy atamalar paydo bo‘lishi aniq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Yuldasheva D.B. Lexical and Semantic Analysis of Management Terminology in the Uzbek Language. *European Journal of Innovation in Nonformal Education (EJINE)*, Volume 6 | Issue 1 | Jan - 2026.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmon va qarorlari (2020–2024).
3. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligining rasmiy materiallari va hisobotlari (2021–2025).
4. Yuldasheva, D. (2022). Formation of Economic Terminology – the Current Stage of Development of the Terminology of the Uzbek Language. *Berlin*

Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

5. “Iqtisodiyot nazariyasi” – yangilangan o‘quv darslik. Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

6. “Raqamli iqtisodiyot” – oliy ta’lim muassasalari uchun o‘quv qo‘llanma. Toshkent, 2022.

7. “O‘zbek tili va nutq madaniyati” – yangilangan darslik. Toshkent, 2021.

8. O‘zbek tilining izohli lug‘ati (yangilangan nashr). Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2021–2023.

9. Terminologiya va tilshunoslik bo‘yicha ilmiy-uslubiy maqolalar to‘plami (2020–2024).

10. World Bank. Digital Uzbekistan Development Report, 2021–2024.

11. OECD. Digital Economy Outlook, 2023–2024.

12. Samarkand Institute of Economics and Service – o‘quv-uslubiy qo‘llanmalar va ma’ruza materiallari (2020–2025).